

Rzeszów, dnia 30 września 2026 r.

dr Rafał Łukasiewicz

Opinia przedstawiająca propozycję projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego (wprowadzającej instytucję przysposobienia osób pełnoletnich) wraz z uzasadnieniem*

* Niniejsza Opinia została opracowana na podstawie umowy Nr B-F/2026/06/00002 z dnia 19 czerwca 2026 r. (zmienionej aneksem nr 1 z dnia 7 sierpnia 2026 r.) w zakresie w niej wskazanym. Wobec powyższego nie uwzględnia ona ewentualnych zmian w innych ustawach, które mogłyby być związane z wprowadzeniem do prawa polskiego instytucji przysposobienia osoby pełnoletniej.

U S T A W A

z dnia 2026 r.

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2026 r. poz. 236) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w tytule II w dziale II przed art. 114 dodaje się oznaczenie w brzmieniu:

„Rozdział I

Przysposobienie osoby małoletniej”;

- 2) art. 114 otrzymuje brzmienie:

„Art. 114. § 1. Przysposobienie osoby małoletniej może nastąpić tylko dla jej dobra.

§ 2. Jeżeli wniosek o przysposobienie został złożony przed uzyskaniem pełnoletności przez przysposabianego przepisy niniejszego rozdziału stosuje się także do przysposobienia osoby pełnoletniej.”;

- 3) w tytule II w dziale II po art. 127 dodaje się rozdział II w brzmieniu:

„Rozdział II

Przysposobienie osoby pełnoletniej

Art. 127^[1]. § 1. Przysposobienie osoby pełnoletniej jest dopuszczalne, jeżeli między przysposabiającym a przysposabianym powstała więź jak między rodzicami a dziećmi, a ponadto przysposabiany przez dłuższy czas pozostawał pod pieczę przysposabiającego lub przemawiają za tym szczególne okoliczności.

§ 2. Przysposobienie osoby pełnoletniej nie jest dopuszczalne, jeżeli byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności naruszałoby uzasadnione interesy rodziców przysposabianego.

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego.

Art. 127^[2]. Do przysposobienia osoby pełnoletniej stosuje się odpowiednio przepisy o przysposobieniu osoby małoletniej z zachowaniem przepisów poniższych.

Art. 127^[3]. § 1. Do przysposobienia osoby pełnoletniej potrzebna jest zgoda przysposabianego.

§ 2. Sąd opiekuńczy, kierując się dobrem przysposabianego, może wyjątkowo orzec przysposobienie osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej bez żądania jej zgody, jeżeli nie jest ona zdolna do jej wyrażenia. Sąd opiekuńczy powinien w miarę możliwości wysłuchać tę osobę.

Art. 127^[4]. § 1. Do przysposobienia osoby pełnoletniej nie jest potrzebna zgoda rodziców przysposabianego.

§ 2. Sąd opiekuńczy powinien wysłuchać rodziców przysposabianego, chyba że porozumienie się z nimi napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody.

§ 3. Jeżeli zgoda rodziców na przysposobienie nie była potrzebna w okresie małoletności przysposabianego albo wyrazili oni zgodę na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającego, sąd opiekuńczy może ich wysłuchać w uzasadnionych wypadkach.

Art. 127^[5]. Jeżeli osoba pełnoletnia pozostaje pod opieką, do przysposobienia potrzebna jest zgoda opiekuna. Jednakże sąd opiekuńczy może, ze względu na szczególne okoliczności, orzec przysposobienie nawet mimo braku zgody opiekuna, jeżeli wymaga tego dobro pozostającego pod opieką.

Art. 127^[6]. § 1. Przez przysposobienie osoby pełnoletniej powstają skutki określone w art. 124 § 1.

§ 2. Na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy może orzec, że przysposobienie osoby pełnoletniej ma skutki, o których mowa w art. 121, z uwzględnieniem art. 121^[1].

§ 3. Na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy może po uzyskaniu przez przysposobionego pełnoletności zmienić przysposobienie orzeczone w okresie małoletności przysposobionego stosownie do art. 124 § 1 na przysposobienie, którego skutki podlegają przepisom art. 121, z uwzględnieniem art. 121^[1].

§ 4. Na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy może zmienić przysposobienie orzeczone stosownie do § 1 na przysposobienie, którego skutki podlegają przepisom art. 121, z uwzględnieniem art. 121^[1].

Art. 127^[7]. § 1. Przysposobienie osoby pełnoletniej nie powoduje zmiany imienia i nazwiska przysposobionego.

§ 2. Na żądanie osoby, która ma być przysposobiona, i za zgodą przysposabiającego sąd opiekuńczy w orzeczeniu o przysposobieniu postanawia, że przysposobiony nosić będzie nazwisko złożone z jego dotychczasowego nazwiska i nazwiska przysposabiającego albo nazwisko przysposabiającego. Z żądaniem takim może wystąpić przysposabiany całkowicie ubezwłasnowolniony, jeżeli jest zdolny do wyrażenia zgody na przysposobienie.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2026 r. poz. 468, 473, 830, 1003 i 1046) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 570^[1a] dodaje się art. 570^[1b] w brzmieniu:

„Art. 570^[1b]. Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w toku postępowania prowadzonego w sprawach o przysposobienie osoby pełnoletniej w celu ustalenia sytuacji osobistej, stanu zdrowia, warunków życiowych przysposabianego oraz relacji między przysposabianym a przysposabiającym.”;

2) w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II w rozdziale 2 tytuł oddziału 3 otrzymuje brzmienie:

„Sprawy o przysposobienie osoby małoletniej”;

3) w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II w rozdziale 2 po art. 589 dodaje się oddział 3a w brzmieniu:

„Oddział 3a

Sprawy o przysposobienie osoby pełnoletniej

Art. 589^[1]. Do spraw o przysposobienie osoby pełnoletniej stosuje się odpowiednio przepisy oddziału poprzedzającego ze zmianami przewidzianymi w oddziale niniejszym.

Art. 589^[2]. § 1. Na rozprawę wzywa się przysposabiającego, osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna, a także osoby, które sąd opiekuńczy powinien wysłuchać lub których wysłuchanie jest uzasadnione.

§ 2. Rodzice przysposabianego, o których mowa w art. 127^[4] § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, nie mogą brać udziału w postępowaniu, jeżeli nie zostali wezwani na rozprawę.

Art. 589^[3]. W sprawach o przysposobienie osoby pełnoletniej art. 560^[1] stosuje się.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. 2026 poz. 393) w art. 72 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Przepisu ust. 2 nie stosuje się w przypadkach, o których mowa w art. 127^[6] § 2-4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.”.

Art. 4. Do spraw o przysposobienie wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 oraz w art. 2 w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

I. Cel projektowanej regulacji

1. Projektowana ustawa ma na celu wprowadzenie do prawa polskiego możliwości przysposobienia osoby pełnoletniej. Proponowane rozwiązanie ma służyć powstaniu stosunku przysposobienia w sytuacjach, w których między przysposabiającym a przysposabianym powstała więź jak między rodzicami a dziećmi, a ponadto przysposabiany przez dłuższy czas pozostawał pod pieczę przysposabiającego lub przemawiają za tym szczególne okoliczności. Równocześnie projekt zakłada niedopuszczalność przysposobienia osoby pełnoletniej, jeżeli byłoby ono sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności naruszałoby uzasadnione interesy rodziców przysposabianego. Projektowane przepisy w praktyce znajdowałyby zastosowanie przede wszystkim w przypadkach przysposobienia przez osoby, które były rodzicami zastępczymi przysposabianego lub wychowywały go w związku z pozostawianiem w małżeństwie z jego rodzicem.

2. Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego instytucji przysposobienia osoby pełnoletniej jest coraz częściej postulowane w doktrynie². Dopuszczenie takiej możliwości jest także rekomendowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich³ oraz przedstawione jako jedna z pożądanych zmian prawa przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego (dalej: KKPR)⁴. Wskazana w projekcie propozycja nie jest także pierwszą próbą wprowadzenia do Kodeksu

² M. Rzewuska, *Przysposobienie osoby pełnoletniej – postulaty de lege ferenda*, Ius Novum 2022, tom 16, nr 3, s. 45-62; R. Łukasiewicz, *Dopuszczalność przysposobienia osoby pełnoletniej w ustawodawstwie krajów europejskich*, Warszawa 2022, s. 28-49. Stanowisko jest reprezentowane coraz powszechniej, czego wyrazem są poglądy akceptujące konieczność wprowadzenia do prawa polskiego przysposobienia osoby pełnoletniej także w najnowszych opracowaniach: B. Gnela, *Problem wieku przysposabianego jako przesłanki przysposobienia w polskim prawie rodzinnym i prywatnym międzynarodowym* [w:] *Nemo solus satis sapit. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Maksymilianowi Pazdanowi*, red. J. Górecki, J. Studzińska, A. Wilkowska-Płóciennik, Warszawa 2026, s. 239-250; A. Wilk, *O potrzebie dopuszczenia przysposobienia osoby pełnoletniej — uwagi de lege ferenda w kontekście prawa czeskiego*, Kwartalnik Prawa Prywatnego 2026, z. 1, s. 73-103.

³ Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 grudnia 2019 r., IV.7023.11.2019.MK, s. 2, dalej: wystąpienie RPO z dnia 10 grudnia 2019 r.; Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 września 2026 r., IV.7023.1.2025.ORG, s. 4, dalej: wystąpienie RPO z dnia 4 września 2026 r.

⁴ Stanowisko KKPR z dnia 25 kwietnia 2025 r. w sprawie kierunków zmian regulacji przysposobienia, s. 1-2 (dalej: stanowisko KKPR z dnia 25 kwietnia 2025 r.), oparte, w zakresie przysposobienia osób pełnoletnich, na szerszej argumentacji przedstawionej w opinii prawnej z dnia 31 marca 2025 r.: R. Łukasiewicz, *Opracowanie propozycji wprowadzenia do prawa polskiego instytucji przysposobienia osób pełnoletnich uwzględniającej zarys przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wraz z uzasadnieniem. Zaznaczyć należy, że Ministerstwo Sprawiedliwości w odpowiedzi na interpelację poselską nr 3870 z dnia 18 lipca 2024 r. (Interpelacja w sprawie potrzeby podjęcia prac legislacyjnych w zakresie przysposobienia osób pełnoletnich) w piśmie z dnia 15 listopada 2024 r. (BK-VII.0520.206.2024) dostrzegło potrzebę podjęcia prac analitycznych nad wprowadzeniem, jako wyjątku od ogólnych zasad przysposobienia, możliwości przysposobienia osoby pełnoletniej, wskazując równocześnie, że zagadnienie to i przedstawione w tym względzie postulaty zostały przedstawione KKPR (s. 3).*

rodzinnego i opiekuńczego⁵ rozwiązania umożliwiającego powstanie w pewnych przypadkach stosunku przysposobienia między osobami pełnoletnimi w razie istnienia więzi jak między rodzicem a dzieckiem⁶. Obowiązujące prawo polskie nie jest w tym zakresie przystosowane do realizacji uzasadnionych potrzeb społecznych⁷.

3. Przysposobienie osoby pełnoletniej jest dopuszczalne w wielu państwach (np. Austria, Belgia, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Gruzja, Hiszpania, Islandia, Liechtenstein, Luksemburg, Malta, Niemcy, Norwegia, Rumunia, San Marino, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Ukraina, Włochy)⁸. Materiałem porównawczym może być ustawodawstwo czeskie, w którym po ponad 60 latach ponownie dopuszczono przysposobienie osoby pełnoletniej. W roku 2025 liczba orzeczeń o przysposobieniu osoby pełnoletniej wyniosła tam 136, natomiast w latach 2014-2025 łączna liczba orzeczeń wyniosła 1163⁹. Można przypuszczać, że w przypadku dopuszczenia również w polskim systemie prawnym możliwości przysposobienia osoby pełnoletniej skala zjawiska przysposobienia osoby pełnoletniej byłaby podobna, przy uwzględnieniu proporcji wynikających z różnic populacji między Czechami i Polską.

4. Celem wprowadzenia do polskiego prawa możliwości przysposobienia osoby pełnoletniej jest dopuszczalność powstania między osobami pełnoletnimi stosunku prawnego odzwierciedlającego faktycznie istniejącą między tymi osobami więź jak między rodzicami a dziećmi. Dominującą rolę w dążeniu do dokonania przysposobienia osoby pełnoletniej odgrywać powinny motywacje niemajątkowe, zaś skutki majątkowe powinny być jedynie dodatkową konsekwencją nadania prawnego znaczenia istniejącej między osobami pełnoletnimi faktycznej relacji społeczno-osobistej. Zaproponowane w projekcie rozwiązania normatywne mają służyć realizacji ww. celu, przy równoczesnym zminimalizowaniu prób nadużycia tej instytucji, w szczególności wyłącznie w celu uzyskania skutków majątkowych. Podkreślić wobec tego należy, że ponowne wprowadzenie do prawa polskiego możliwości

⁵ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. z 2026 r. poz. 236, dalej: KRO.

⁶ Np. Komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Druk sejmowy nr 893 (X kadencja 1989-1991), data wpływu projektu: 31 maja 1991 r.

⁷ Wyrazem istnienia takich potrzeb są zgłaszane do RPO skargi (wystąpienie RPO z dnia 10 grudnia 2019 r., s. 2) oraz wskazane w mediach wady obowiązującej regulacji (np. M. Suchodolska, *Chcę być waszym dorosłym dzieckiem. W Polsce adopcja osoby pełnoletniej jest niemożliwa. Nawet niepełnosprawnej*, Dziennik Gazeta Prawna, 15 listopada 2019 r., <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1439732,adopcja-osob-pelnoletnich-niepelnosprawnych-wpolsce.html>, dostęp: 24 sierpnia 2026 r.).

⁸ Za: *Opinia doradcza Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 13 kwietnia 2023 r. dotycząca statusu proceduralnego i praw rodzica biologicznego w postępowaniu w sprawie adopcji osoby dorosłej wydana na wniosek Sądu Najwyższego Finlandii (P16-2022-001)*, dalej: *Opinia doradcza ETPCz*. Zob. Badania prawno-porównawcze w wybranych państwach europejskich: R. Łukasiewicz, *Dopuszczalność...*, s. 8-27.

⁹ Dane otrzymane z Ministerstwa Sprawiedliwości Republiki Czeskiej, oparte na corocznych raportach statystycznych zatytułowanych „Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v opatrovnických věcech – počet věcí“ za lata 2014-2024, uzupełnione danymi za rok 2025.

przysposobienia osoby pełnoletniej nie stanowi powrotu do konstrukcji poprzednio obowiązujących (zob. dekret z dnia 22 stycznia 1946 r. - Prawo rodzinne¹⁰). Projekt nadaje instytucji przysposobienia osoby pełnoletniej odmienny zakres oraz funkcje, jednoznacznie akcentując realizację dążeń natury niemajątkowej oraz istniejącą już więź. Oznacza to, że przysposobienie osoby pełnoletniej ma być jedynie uzupełnieniem istniejącej instytucji przysposobienia osoby małoletniej, przy czym w obu przypadkach fundamentalne znaczenie należy przypisywać realizacji potrzeb o charakterze osobistym.

5. Nadanie prawnych ram faktycznie istniejącej więzi jak między rodzicami a dziećmi w drodze przysposobienia osoby pełnoletniej służy wzmocnieniu prawa do ochrony prawnej życia prywatnego oraz prawa do decydowania o swoim życiu osobistym, które znajdują swoją podstawę w art. 47 Konstytucji RP¹¹. Proponowane rozwiązanie mieści się także w ramach unormowań Europejskiej Konwencji Praw Człowieka¹². W opinii doradczej ETPCz z 13 kwietnia 2023 r. zauważono, że autonomia osobista jest ważną zasadą leżącą u podstaw interpretacji gwarancji art. 8 EKPC i zasada ta jest szczególnie istotna w kontekście przysposobienia osoby pełnoletniej, ponieważ takie postępowania dotyczą przede wszystkim autonomii osobistej przysposabiającego i przysposobionego. ETPCz zauważył, że choć rodzic biologiczny ma prawo do należytego poszanowania swojej autonomii osobistej, jako podstawowego elementu życia prywatnego, jest ona ograniczona przez autonomię osobistą i życie prywatne przysposabiającego i pełnoletniego przysposobionego (punkt 56). Niemniej ETPCz przyjął za uzasadnione zapewnienie rodzicowi biologicznemu możliwości bycia wysłuchanym, a przedstawione przez niego argumenty muszą być wzięte pod rozwagę (punkt 62). Zaproponowane w projekcie propozycje czynią zadość tym wymaganiom.

II. Obowiązujący stan prawny

1. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym przysposobić można osobę małoletnią, tylko dla jej dobra (art. 114 § 1 KRO). Wymaganie małoletności powinno być spełnione w dniu złożenia wniosku o przysposobienie (art. 114 § 2 KRO). Prawo polskie przewiduje zatem zasadniczo tylko przysposobienie osób małoletnich. Jedynym wyjątkiem jest przypadek, w którym wniosek o przysposobienie został złożony w okresie małoletności przysposabianego. W takiej sytuacji *de lege lata* dopuszczalne jest orzeczenie przysposobienia osoby, która

¹⁰ Dz.U. 1946 nr 6 poz. 52.

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.

¹² Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284 dalej: EKPC.

w momencie wydania postanowienia jest już pełnoletnia. Jednakże, także w takiej sytuacji kluczowe znaczenie mają motywacje niemajątkowe przysposobienia¹³. Zasygnalizować należy wyrażone jeszcze w poprzednim stanie prawnym stanowisko SN, zgodnie z którym orzeczenie sądu zagranicznego o przysposobieniu obywatela polskiego, który w dacie tego orzeczenia nie był już małoletni, nie jest bezwzględnie sprzeczne z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego¹⁴.

2. Przedstawienie poniższych propozycji należy poprzedzić refleksją, że aktualnie trwają prace legislacyjne nad wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego instrumentów wspieranego podejmowania decyzji. Jak wskazano w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji: „Przepisy dotyczące wsparcia i reprezentacji osób pełnoletnich wprowadzają do systemu prawa nowe rozwiązania oparte na zastąpieniu ubezwłasnowolnienia modelem wspieranego podejmowania decyzji”. Ma to doprowadzić do likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia (zarówno całkowitego jak i częściowego)¹⁵. Zgodnie z art. 1 ust. 1 rządowego projektu ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji¹⁶, „ustawa reguluje instrumenty wspieranego podejmowania decyzji mające na celu umożliwienie osobom pełnoletnim korzystanie ze zdolności do czynności prawnych w sposób zgodny z ich wolą, potrzebami, interesami, przy ustalaniu których uwzględnia się również wcześniej wyrażane poglądy”. W art. 1 ust. 2 p.u.i.w.p.d. wskazano, że „Instrumentami wspieranego podejmowania decyzji są asystent prawny, kurator wspierający, kurator reprezentujący oraz pełnomocnik rejestrowany”. Wskazane w niniejszym projekcie propozycje opierają się na aktualnym stanie prawnym, ze świadomością, że w przypadku wejścia w życie przepisów ujętych w rządowym projekcie ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji będą one wymagać modyfikacji. Ich konieczność wynika z faktu, że wówczas każda osoba wraz z osiągnięciem pełnoletności uzyskiwałaby pełną zdolność do czynności prawnych i nie byłoby możliwości utraty tej zdolności w drodze orzeczenia ubezwłasnowolnienia. Wpływałoby to z kolei na część regulacji ujętych w projekcie.

¹³ Zob. postanowienie SN - Izba Cywilna z dnia 19 maja 2004 r., I CK 654/03, Legalis nr 272454. W stanie faktycznym, którego dotyczyło postanowienie wniosek o przysposobienie został złożony na dwa i pół tygodnia przed uzyskaniem przez przysposabianą pełnoletności. Sąd Najwyższy uznał, że w sytuacji, gdy zasadność przysposobienia jest argumentowana jedynie koniecznością zapewnienia mieszkania po śmierci przysposabiających, zwłaszcza gdy między przysposabianą a matką istnieje silna więź uczuciowa przysposobienie może być traktowane jako próba obejścia prawa, pomimo że wniosek dotyczył przysposobienia wnuczki wnioskodawców, którzy byli dla niej rodziną zastępczą.

¹⁴ Postanowienie SN - Izba Cywilna z dnia 2 czerwca 1980 r., I CR 124/80, Legalis nr 22067.

¹⁵ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji (Druk nr 2645), s. 1, 20.

¹⁶ Rządowy projekt ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji (Druk nr 2645), dalej: p.u.i.w.p.d.

3. Na uwagę zasługuje także propozycja zmian prawa, która ma doprowadzić do wprowadzenia do polskiego porządku prawnego nowej instytucji – rodziny opiekuńczej. W projekcie ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw¹⁷ przewidziano, że „osoba, która przebywała w rodzinie zastępczej niezawodowej lub zawodowej albo rodzinnym domu dziecka i ukończyła 25 rok życia oraz: 1) legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 2) jest niezdolna do samodzielnej egzystencji oraz 3) proces usamodzielnienia, o którym mowa w art. 139c, nie doprowadził do możliwości zamieszkania przez nią poza dotychczasową rodziną zastępczą lub rodzinnym domem dziecka – może przebywać w rodzinie opiekuńczej” (art. 31a ust. 1 projektu UD354). Projekt zakłada, że rodzinę opiekuńczą tworzą osoby pełniące uprzednio wobec ww. osoby funkcję rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub rodzinnego domu dziecka (art. 31a ust. 3 projektu UD354) oraz, że „rodzina opiekuńcza zapewnia zaspokojenie potrzeb osób, o których mowa w ust. 1, ze szczególnym uwzględnieniem ich potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych oraz podejmuje działania na rzecz zwiększenia poziomu niezależności tych osób, w tym aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym” (art. 31a ust. 4 projektu UD354). Przysposobienie osoby pełnoletniej, choć miałoby szerszy zakres i obejmowałoby m.in. przysposobienie pasierba, mogłoby dotyczyć także osób spełniających kryteria przebywania w rodzinie opiekuńczej. Instytucja przysposobienia osoby pełnoletniej oraz instytucja rodziny opiekuńczej nie pozostawałyby jednak względem siebie w kolizji. Ich cele ani przesłanki nie są tożsame. *Ratio legis* wprowadzenia do polskiego prawa rodziny opiekuńczej jest nie tylko kontynuacja opieki nad osobą niepełnosprawną, ale także przysługiwanie rodzinie opiekuńczej stosownego wynagrodzenia (art. 31c projektu UD354). Przysposobienie osoby pełnoletniej służy natomiast włączeniu takiej osoby do rodziny przysposabiających jako wyraz istniejącej więzi jak między rodzicami a dziećmi, bez dodatkowego wsparcia finansowego. Na marginesie jednak, należy przypomnieć, że KKPR postulowała także unormowanie tzw. adopcji wspieranych, które pozwalałyby na zachowanie w odpowiednim zakresie wsparcia finansowego dla osób przysposabiających dziecko, nad którym wcześniej sprawowały pieczę zastępczą, co według założeń tej propozycji mogłoby być zasadne zwłaszcza w razie przysposobienia dziecka

¹⁷ Projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, UD354, dalej: projekt UD354.

z orzeczeniem o niepełnosprawności lub równoczesnego przysposobienia trojga i więcej rodzeństwa¹⁸.

III. Istota zmian

A. Uwagi ogólne

1. Proponowana konstrukcja przysposobienia osoby pełnoletniej ma stanowić wyjątek od zasady, że przysposobienie dotyczy osoby małoletniej. Z punktu widzenia struktury Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wprowadzenie nowej instytucji wiąże się z koniecznością podziału znajdującego się w tytule II („Pokrewieństwo i powinowactwo”) działu II („Przysposobienie”) na dwa rozdziały: Rozdział I „Przysposobienie osoby małoletniej” oraz Rozdział II „Przysposobienie osoby pełnoletniej”. Projekt zakłada brak daleko idących zmian obowiązujących przepisów dotyczących przysposobienia osoby małoletniej, z zastrzeżeniem dwóch wyjątków. Po pierwsze, art. 114 § 1 KRO otrzymuje brzmienie: „Przysposobienie osoby małoletniej może nastąpić tylko dla jej dobra”, co z jednej strony ma prowadzić do tego, że fundamentalną zasadą przysposobienia osoby małoletniej byłaby nadal zasada dobra dziecka, z drugiej strony nie wyklucza przysposobienia osób pełnoletnich. Natomiast art. 114 § 2 KRO otrzymać ma brzmienie: „Jeżeli wniosek o przysposobienie został złożony przed uzyskaniem pełnoletności przez przysposabianego przepisy niniejszego rozdziału stosuje się także do przysposobienia osoby pełnoletniej”. W ten sposób utrzymany zostanie dotychczasowy stan prawny, zgodnie z którym możliwe jest orzeczenie przysposobienia, nawet gdy osoba małoletnia w chwili złożenia wniosku, w międzyczasie uzyskała pełnoletność. Rozdział II („Przysposobienie osoby pełnoletniej”) zgodnie z projektem obejmuje zaś nowe przepisy dotyczące przysposobienia osoby pełnoletniej, odnoszące się do przesłanek oraz skutków takiego przysposobienia (art. 127^[1] – 127^[7] KRO). Przepisy ujęte w tym rozdziale mają dotyczyć przypadków, w których wniosek o przysposobienie został złożony już po uzyskaniu pełnoletności przez przysposabianego.

2. Do przysposobienia osoby pełnoletniej nie może mieć zastosowania wiele unormowań odnoszących się do przysposobienia osoby małoletniej (np. przesłanka posiadania wydanej przez ośrodek adopcyjny opinii kwalifikacyjnej, czy ustania władzy rodzicielskiej rodziców wskutek przysposobienia). Uzasadnione jest jednak stosowanie niektórych regulacji dotyczących przysposobienia osoby małoletniej także do przysposobienia osoby pełnoletniej (np. przesłanka odpowiedniej różnicy wieku między stronami stosunku przysposobienia).

¹⁸ Stanowisko KKPR z dnia 25 kwietnia 2025 r., s. 6.

W pewnych zaś przypadkach należy wprowadzić przepisy szczególne (np. dotyczące zgody lub wysłuchania pełnoletniego przysposobianego, czy dopuszczające utrzymanie dotychczasowego nazwiska przysposobionego). W związku z powyższym, w rozdziale II dotyczącym przysposobienia osoby pełnoletniej proponuje się umieszczenie przepisu, zgodnie z którym do przysposobienia osoby pełnoletniej stosuje się odpowiednio przepisy o przysposobieniu osoby małoletniej z zachowaniem przepisów poniższych (art. 127^[2] KRO).

3. Z wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego przysposobienia osoby pełnoletniej wiąże się także konieczność zmian w Kodeksie postępowania cywilnego¹⁹. Zgodnie z projektem dotychczasowy tytuł oddziału 3 (umiejscowionego w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II w rozdziale 2) otrzymuje brzmienie „Sprawy o przysposobienie osoby małoletniej” i obejmuje dotychczasowe regulacje ujęte w tym rozdziale. Projekt zakłada dodanie w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II w rozdziale 2 po art. 589 oddziału 3a, zatytułowanego „Sprawy o przysposobienie osoby pełnoletniej”. Zgodnie z projektem do spraw o przysposobienie osoby pełnoletniej mają zastosowanie niektóre przepisy procesowe dotyczące spraw o przysposobienie osoby małoletniej (np. wszczęcie postępowania na wniosek przysposabiającego, właściwość sądu, czy orzekanie o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy). W wielu przypadkach nie powinno budzić wątpliwości, które przepisy procesowe nie dotyczą przysposobienia osoby pełnoletniej (np. wskazanie przez przysposabiającego ośrodka adopcyjnego, w którym objęty był postępowaniem adopcyjnym, czy ciążący na sądzie opiekuńczym obowiązek wystąpienia o opinię do ośrodka adopcyjnego przed wydaniem orzeczenia). Biorąc jednak pod uwagę regulacje materialnoprawne ujęte w projekcie konieczne jest unormowanie pewnych kwestii w sposób odrębny, w tym przede wszystkim problematykę wzywania na rozprawę określonych osób oraz ograniczeń w zakresie brania udziału w postępowaniu. Wobec powyższego, oddział 3a zawiera odesłanie, zgodnie z którym do spraw o przysposobienie osoby pełnoletniej stosuje się odpowiednio przepisy oddziału poprzedzającego ze zmianami przewidzianymi w tym oddziale (art. 589^[1] KPC).

4. Mając na względzie specyfikę problematyki przysposobienia osoby pełnoletniej, wyłączenia wymaga także możliwość sporządzenia dla przysposobionego nowego aktu urodzenia, co wiąże się z koniecznością zmiany ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego²⁰.

5. Projekt nie obejmuje ewentualnych zmian w innych aktach normatywnych.

¹⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2026 r. poz. 468, 473, 830, 1003 i 1046, dalej: KPC.

²⁰ Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego, Dz.U. 2026 poz. 393, dalej: PrASC.

B. Przesłanki przysposobienia osoby pełnoletniej

1. Projekt przewiduje wprowadzenie podstawowych przesłanek pozytywnych przysposobienia osoby pełnoletniej. Są nimi, po pierwsze, istnienie między przysposabiającym a przysposabianym więzi jak między rodzicami a dziećmi; po drugie pozostawanie przez przysposabianego przez dłuższy czas pod pieczę przysposabiającego (art. 127^[1] § 1 KRO). Takie sformułowanie przesłanek przysposobienia osoby pełnoletniej pozwala nie tylko na objęcie tą instytucją najbardziej typowych przypadków, w których takie przysposobienie jest uzasadnione (przysposobienie przez osoby, które sprawowały pieczę zastępczą nad przysposabianym, czy przysposobienie dziecka małżonka), ale także prowadzi do zmniejszenia ryzyka jej nadużywania. Pozostawanie przez dłuższy czas pod pieczę przysposabiającego często pozwala stwierdzić, że między przysposabiającym a przysposabianym powstała więź jak między rodzicami a dziećmi. Za uzasadnione przyjęto jednak wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności, dopuszczalne powinno być przysposobienie osoby pełnoletniej, nawet jeśli przysposabiany nie pozostawał w ogóle pod pieczę przysposabiającego lub pozostawał pod nią krótko, ale między przysposabiającym a przysposabianym powstała więź jak między rodzicami a dziećmi (art. 127^[1] § 1 *in fine* KRO). Może to dotyczyć np. sytuacji, gdy mąż matki chce przysposobić pełnoletnie dziecko swojej żony, które nie pozostawało pod jego pieczę, ale przez dłuższy czas nawiązała się między nimi silna więź emocjonalna, jak między ojcem a dzieckiem. Takie sytuacje mogą mieć miejsce zwłaszcza w przypadkach, gdy ojciec dziecka nigdy nie był obecny w jego życiu (np. w związku z pozbawieniem władzy rodzicielskiej i zakazem kontaktów, czy w przypadkach gdy był on nieznany). Innym przykładem może być przysposobienie przez osoby pełniące funkcję rodziców zastępczych pełnoletniego rodzeństwa dziecka, które zostało przez nich przysposobione. Mając na uwadze powyższe, projekt zakłada, że przysposobienie osoby pełnoletniej jest dopuszczalne, jeżeli między przysposabiającym a przysposabianym powstała więź jak między rodzicami a dziećmi, a ponadto przysposabiany przez dłuższy czas pozostawał pod pieczę przysposabiającego lub przemawiają za tym szczególne okoliczności (art. 127^[1] § 1 KRO)²¹.

2. Przysposobienie osoby pełnoletniej w niektórych przypadkach może stanowić także zagrożenie dla istniejących relacji prawnorodzinnych. Mając na uwadze daleko idące skutki zastosowania tej instytucji, uzasadnione wydaje się wprowadzenie przesłanki negatywnej,

²¹ Brzmienie przepisu za: R. Łukasiewicz, *Opracowanie*, s. 9, zaaprobowane przez KKPR (stanowisko KKPR z dnia 25 kwietnia 2025 r., s. 1). Rzecznik Praw Obywatelskich ocenił, że „propozycja ta wydaje się wyważona, a nadto spójna jest z rozwiązaniami istniejącymi w ustawodawstwach innych państw europejskich” (wystąpienie RPO z dnia 4 września 2026 r., s. 4).

odsyłającej do zasad współżycia społecznego. Ma to na celu przede wszystkim uwzględnienie dotychczasowych relacji przysposobianego z jego rodzicami, których – o czym będzie mowa niżej – zgoda na przysposobienie nie jest, zgodnie z wyrażoną w projekcie propozycją, wymagana. Wobec powyższego projekt przewiduje, że przysposobienie osoby pełnoletniej nie jest dopuszczalne, jeżeli byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności naruszałoby uzasadnione interesy rodziców przysposobianego (art. 127^[1] § 2 KRO²²). Wystąpienie w danych okolicznościach przesłanek pozytywnych przysposobienia osoby pełnoletniej nie zawsze może być wystarczające do stwierdzenia zasadności przysposobienia, w szczególności, gdy rodzic dokładał starań w budowanie z dzieckiem więzi. Taka sytuacja może mieć miejsce zwłaszcza w razie przysposobienia dziecka małżonka, gdy przysposabiany pozostawał pod pieczęcią małżonka swojego rodzica, powstała między nimi więź jak między rodzicami a dziećmi, ale mimo to jego drugi rodzic biologiczny czynił ze swojej strony starania o utrzymanie relacji z dzieckiem przez całe dotychczasowe życie przysposobianego. Przez pryzmat zasad współżycia społecznego należy także spojrzeć na szczególne przypadki przysposobienia osób pełnoletnich, które wymagają dodatkowej ochrony. W szczególności sąd opiekuńczy powinien wnikliwie zweryfikować, czy przysposobienie osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, ubezwłasnowolnionej częściowo, czy osoby niepełnosprawnej nie będzie w danych okolicznościach sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, nawet jeżeli osoba ta wyraża zgodę na przysposobienie. Oznacza to w istocie wzięcie pod uwagę zgodności przysposobienia z dobrem tej osoby.

3. W projekcie przyjęto rozwiązanie, zgodnie, z którym do przysposobienia osoby pełnoletniej potrzebna jest zgoda przysposobianego (art. 127^[3] § 1 KRO). Takie sformułowanie przepisu oznacza, że niezależnie od zakresu zdolności do czynności prawnych zasadniczo wymagana jest zgoda przysposobianego na przysposobienie. Szczególnej refleksji wymaga jednak sytuacja osób ubezwłasnowolnionych całkowicie. W projekcie przyjęto, że sąd opiekuńczy, kierując się dobrem przysposobianego, może wyjątkowo orzec przysposobienie osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej bez żądania jej zgody, jeżeli nie jest ona zdolna do jej wyrażenia. Sąd opiekuńczy powinien w miarę możliwości wysłuchać tę osobę (art. 127^[3] § 2 KRO). Przyjęte wyżej rozwiązanie odpowiada na potrzebę uelastycznienia unormowań dotyczących pozycji osób ubezwłasnowolnionych całkowicie. Zdolność do wyrażenia zgody na przysposobienie przez te osoby może niejednokrotnie bardzo się różnić. Część osób

²² Brzmienie przepisu za: R. Łukasiewicz, *Opracowanie*, s. 9. Propozycja ta została także poparta przez KKPR (stanowisko KKPR z dnia 25 kwietnia 2025 r., s. 2) oraz oceniona przez Rzecznika Praw Obywatelskich jako wyważona i spójna z rozwiązaniami istniejącymi w innych państwach (wystąpienie RPO z dnia 4 września 2026 r., s. 4).

ubezwłasnowolnionych całkowicie jest w stanie zrozumieć znaczenie przysposobienia i jego skutki. Celem proponowanego rozwiązania jest zapewnienie im lepszej ochrony prawnej. Szczególna może być sytuacja osoby, która nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, ale ze względu na stan zdrowia nie jest zdolna do wyrażenia zgody na przysposobienie. W takich przypadkach, dopóki osoba ta nie zostanie ubezwłasnowolniona całkowicie, przysposobienie nie może zostać orzeczone pomimo braku zgody. Jeżeli jednak zostanie orzeczone ubezwłasnowolnienie całkowite zgoda przysposabianego nie będzie wymagana, jeżeli zostanie stwierdzone, że nie jest zdolny do jej wyrażenia. Zaznaczyć należy, że w każdym przypadku sąd opiekuńczy powinien zbadać, czy w danych okolicznościach przysposobienie nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co dotyczy także sytuacji, w których przysposabiany wyraził zgodę na przysposobienie, zwłaszcza jeżeli jest to osoba ubezwłasnowolniona. W projekcie wyeksponowano konieczność uwzględnienia woli osoby przysposabianej. Zaakcentować należy, że celem przysposobienia osoby pełnoletniej jest ujęcie w ramy prawne istniejącej już więzi jak między rodzicami a dziećmi, a nie sama w sobie ochrona osoby, która ze względu na stan zdrowia wymaga wsparcia. Ochronie tej służą inne instrumenty prawne, takie jak ustanowienie opieki dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, czy kurateli dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo. Proponowane rozwiązanie normatywne nie zastępuje tych instytucji, ani nie stanowi wobec nich alternatywy. Wobec tego, w projekcie przyjęto, że brak zgody pełnoletniego przysposabianego w zasadzie uniemożliwia jego przysposobienie. Przysposobienie osoby pełnoletniej bez jej zgody może nastąpić jedynie w wyjątkowych sytuacjach, w których kumulatywnie spełnione są trzy przesłanki - ubezwłasnowolnienie całkowite, brak zdolności do wyrażenia zgody oraz zgodność takiego przysposobienia z dobrem pozostającego pod opieką.

4. Szczególnej uwagi wymaga ukształtowanie w sposób wyważony pozycji rodziców przysposabianego. Analizując kwestię zgody rodziców z perspektywy prawno-porównawczej, należy dostrzec, że zgoda ta nie jest zwykle wymagana, choć istotną rolę odgrywać może wysłuchanie rodziców. W projekcie przyjęto, że do przysposobienia osoby pełnoletniej nie jest potrzebna zgoda rodziców przysposabianego (art. 127^[4] § 1 KRO). Zasadą powinno być jednak wysłuchanie rodziców przysposabianego, przede wszystkim w celu weryfikacji przez sąd, czy przysposobienie osoby pełnoletniej nie byłoby w danych okolicznościach sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a ściślej rzecz biorąc z uzasadnionymi interesami rodziców przysposabianego (patrz: ww. przesłanka negatywna). Problematyka wysłuchania rodziców przysposabianego musi zostać unormowana w sposób elastyczny, bowiem sytuacje rodzinne, w których może dochodzić do przysposobienia osoby pełnoletniej są rozmaite. Wobec tego

w projekcie przyjęto rozwiązanie, zgodnie z którym sąd opiekuńczy powinien wysłuchać rodziców przysposabianego, chyba że porozumienie się z nimi napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody (art. 127^[4] § 2 KRO). Równocześnie przyjęto, że zasadniczo nie powinno następować wysłuchanie rodziców przysposabianego, jeżeli ich zgoda nie była potrzebna w okresie małoletności przysposabianego (art. 119 KRO) albo wyrazili oni tzw. blankietową zgodę na przysposobienie (art. 119^[1] KRO). Jednak projekt przewiduje, że w uzasadnionych wypadkach możliwe jest odstępstwo od braku wysłuchania w ww. sytuacjach. Dotyczyć to może np. stanu faktycznego, w którym zgoda rodzica nie była wymagana w okresie małoletności ze względu na pozbawienie władzy rodzicielskiej będące wynikiem zaistnienia trwałej przeszkody²³. Mając na uwadze powyższe przyjęto, że jeżeli zgoda rodziców na przysposobienie nie była potrzebna w okresie małoletności przysposabianego albo wyrazili oni zgodę na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającego, sąd opiekuńczy może ich wysłuchać w uzasadnionych wypadkach (art. 127^[4] § 3 KRO).

5. Uwzględniając dopuszczalność przysposobienia osoby pełnoletniej nie można pominąć, że osoba taka może nie mieć pełnej zdolności do czynności prawnych. Uzasadnione wydaje się szczególne potraktowanie sytuacji osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie. Analogiczne rozwiązanie do przyjętego w odniesieniu do zgody opiekuna osoby małoletniej (art. 120 KRO) należy przyjąć także w odniesieniu do opiekuna osoby pełnoletniej. W konsekwencji w projekcie przewidziano, że jeżeli osoba pełnoletnia pozostaje pod opieką, do przysposobienia potrzebna jest zgoda opiekuna. Jednakże sąd opiekuńczy może, ze względu na szczególne okoliczności, orzec przysposobienie nawet mimo braku zgody opiekuna, jeżeli wymaga tego dobro pozostającego pod opieką (art. 127^[5] KRO). Na marginesie zauważyć należy, że w takich sytuacjach przysposobienie osoby pełnoletniej nie zmienia faktu, że przysposobiony nadal powinien pozostawać pod opieką (por. art. 123 § 1 KRO). Uwzględniając odmienną sytuację osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, w projekcie przyjęto, że zgoda kuratora nie powinna być przesłanką orzeczenia przysposobienia. Nie można także zapominać, że jeżeli dla osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie został ustanowiony opiekun, zaś dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo kurator, to prawdopodobnie właśnie te osoby będą przysposabiającymi.

6. Wskazano już wcześniej, że zgodnie z projektem do przysposobienia osoby pełnoletniej stosuje się odpowiednio przepisy o przysposobieniu osoby małoletniej z zachowaniem

²³ Por. Stanowisko KKPR z 12 maja 2026 r. w przedmiocie Ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (UD 354) oraz jej skutków dla realizacji wcześniejszego stanowiska Komisji w sprawie kierunków zmian regulacji przysposobienia, s. 12.

przepisów poniższych (art. 127^[2] KRO). Wobec powyższego, poza przesłankami orzeczenia przysposobienia osoby pełnoletniej, o których była mowa wyżej, wymagane byłoby także spełnienie tych przesłanek ujętych w przepisach dotyczących przysposobienia osoby małoletniej, które nie wiążą się ściśle z tym, że przysposobienie dotyczy dziecka. Przykładowo, można wskazać na przesłanki pozostawania przy życiu stron stosunku przysposobienia, czy odpowiedniej różnicy wieku między tymi osobami.

C. Skutki przysposobienia osoby pełnoletniej

1. Konieczność uwzględnienia różnorodnych stanów faktycznych, w których mogłoby dochodzić do przysposobienia osoby pełnoletniej prowadzi do wniosku, że unormowania dotyczące skutków takiego przysposobienia powinny być ujęte w sposób elastyczny. Polski system prawny dopuszcza trzy formy przysposobienia: przysposobienie niepełne, przysposobienie pełne oraz przysposobienie całkowite. Wzorem niektórych obcych systemów prawnych uzasadnione byłoby dopuszczenie przysposobienia osoby pełnoletniej zarówno w formie przysposobienia niepełnego, jak i przysposobienia pełnego. W projekcie przyjęto założenie, że przez przysposobienie osoby pełnoletniej powstają skutki określone w art. 124 § 1 (art. 127^[6] § 1 KRO), co sprawia, że przysposobienie niepełne traktowane jest jako forma podstawowa przysposobienia osoby pełnoletniej. Jako wyjątek dopuszczono możliwość przysposobienia pełnego. Projekt zakłada, że na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy może orzec, że przysposobienie osoby pełnoletniej ma skutki, o których mowa w art. 121, z uwzględnieniem art. 121^[1] (art. 127^[6] § 2 KRO). Należy uznać, że powyższe zróżnicowanie form przysposobienia osoby pełnoletniej jest pożądane ze względu na to, że w zależności od okoliczności każda z form może w wyższym stopniu odpowiadać interesom wszystkich zainteresowanych podmiotów. Przykładowo, przysposobienie niepełne może być właściwe, gdy przysposabiany chce utrzymać prawne więzi łączące go z rodziną biologiczną, w szczególności, gdy jest w bliskich relacjach z dziadkami. Z kolei przysposobienie pełne może w wyższym stopniu odpowiadać przypadkom, w których przysposabiany nigdy nie miał żadnej więzi ze swoją rodziną biologiczną. Przysposobienie osoby pełnoletniej nie powinno być przysposobieniem całkowitym, nawet jeżeli w okresie małoletności rodzice wyrazili przed sądem opiekuńczym zgodę na przysposobienie swego dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. Wyrażenie przez rodziców takiej zgody nie zawsze oznacza, że do przysposobienia dochodzi, przyczyny wyrażenia takiej zgody i późniejsze losy dziecka są zróżnicowane. Specyfika przysposobienia całkowitego nie odpowiada przysposobieniu osób pełnoletnich. Wobec tego, w przypadku gdy rodzice wyrazili w okresie małoletności zgodę na

przysposobienie swego dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego, przysposobienie dokonane po uzyskaniu przez to dziecko pełnoletności może być zarówno przysposobieniem pełnym, jak i niepełnym (por. 124 § 2 KRO).

2. Ustawodawca w przepisach dotyczących przysposobienia osoby małoletniej dopuszcza możliwość przekształcenia przysposobienia niepełnego w przysposobienie pełne, ale jedynie w okresie małoletności przysposobionego (art. 124 § 3 KRO). W związku z istnieniem tej regulacji, projekt zakłada wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy może po uzyskaniu przez przysposobionego pełnoletności zmienić przysposobienie orzeczone w okresie małoletności przysposobionego stosownie do art. 124 § 1 na przysposobienie, którego skutki podlegają przepisom art. 121, z uwzględnieniem art. 121^[1] (art. 127^[6] § 3 KRO). Przyjęcie tego rozwiązania opiera się na przeświadczeniu, że skoro w myśl proponowanych w projekcie rozwiązań można orzec przysposobienie osoby pełnoletniej w formie przysposobienia pełnego, to tym bardziej powinna istnieć możliwość przekształcenia już istniejącego przysposobienia niepełnego w przysposobienie pełne, gdy do przysposobienia doszło w okresie małoletności przysposobionego. W takim jednak przypadku do orzeczenia przysposobienia stosowane byłyby przepisy o przysposobieniu osoby pełnoletniej, wobec czego takie przekształcenie nie byłoby dopuszczalne, jeżeli byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności naruszałoby uzasadnione interesy rodziców przysposobianego. W projekcie przewidziano także możliwość przekształcenia orzeczonego w okresie pełnoletności przysposobienia niepełnego w przysposobienie pełne. Na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy mógłby zmienić przysposobienie orzeczone stosownie do § 1 na przysposobienie, którego skutki podlegają przepisom art. 121, z uwzględnieniem art. 121^[1] (art. 127^[6] § 4 KRO).

3. Projekt odmiennie reguluje problematykę zmiany imienia i nazwiska przysposobionego (por. art. 122 KRO). Jako zasadę przyjęto, że przysposobienie osoby pełnoletniej nie powoduje zmiany imienia i nazwiska przysposobionego (art. 127^[7] § 1 KRO). Jednakże, zgodnie z przyjętym w projekcie rozwiązaniem na żądanie osoby, która ma być przysposobiona, i za zgodą przysposabiającego sąd opiekuńczy w orzeczeniu o przysposobieniu postanawia, że przysposobiony nosić będzie nazwisko złożone z jego dotychczasowego nazwiska i nazwiska przysposabiającego albo nazwisko przysposabiającego. Z żądaniem takim może wystąpić przysposobiany całkowicie ubezwłasnowolniony, jeżeli jest zdolny do wyrażenia zgody na przysposobienie (art. 127^[7] § 2 KRO). Nie można tracić z pola widzenia, że osoba pełnoletnia, która zostaje przysposobiona zazwyczaj przez całe swoje życie posługiwała się określonym

nazwiskiem. Z tego względu automatyzm w zakresie zmiany nazwiska nie jest pożądany. Równocześnie, dążenie do elastyczności rozwiązań normatywnych nakazuje wprowadzenie możliwości nabycia przez przysposobienie nazwiska przysposabiającego, jak również nazwiska złożonego z dotychczasowego nazwiska przysposobionego i nazwiska przysposabiającego. Projekt umożliwia wystąpienie przez pełnoletniego przysposabianego z żądaniem zmiany nazwiska nie tylko jeżeli ma pełną albo ograniczoną zdolność do czynności prawnych, ale także jeżeli nie ma zdolności do czynności prawnych w związku z ubezwłasnowolnieniem całkowitym, przy czym wówczas jest to możliwe, jeżeli jest on zdolny do wyrażenia zgody na przysposobienie. Zaproponowane rozwiązanie ma na celu ochronę pełnoletnich przysposabianych i uwzględnienie ich woli w zakresie decyzji o noszonym nazwisku. Wąskie ujęcie w projekcie problematyki zmiany nazwiska, ograniczające się jedynie do przysposobionego, nie wyłącza dopuszczalności zmiany nazwiska w trybie administracyjnym przez inne osoby, które pozostają w prawnie relewantnych relacjach z przysposobionym, w szczególności jego małżonka.

D. Postępowanie przed sądem opiekuńczym

1. Projekt zakłada, że o przysposobieniu osoby pełnoletniej ma orzekać sąd opiekuńczy. Sądy opiekuńcze orzekają przede wszystkim w sprawach dotyczących małoletnich i ubezwłasnowolnionych całkowicie. Przysposobienie osoby pełnoletniej może zaś niejednokrotnie dotyczyć osoby, która nie mieści się w kręgu podmiotów, które wymagają dodatkowej ochrony (np. przysposobienie dziecka małżonka, które ma pełną zdolność do czynności prawnych). Uznano jednak, że przysposobienie osoby pełnoletniej powinno być orzekane przez sądy opiekuńcze, ze względu na specyfikę tej kategorii spraw. Sądy opiekuńcze orzekają bowiem w sprawach o przysposobienie osób małoletnich, a nawet osób pełnoletnich, jeżeli wniosek o przysposobienie został złożony w okresie małoletności przysposabianego. Przysposobienie osób pełnoletnich dotyczyłoby również przysposabianych, którzy pozostają pod opieką lub kuratelą. Sądy opiekuńcze lepiej znają również specyfikę pieczy zastępczej, zaś osoby, które pozostawały w pieczy zastępczej również stanowiłyby pewną grupę potencjalnych przysposabianych.

2. Projekt przewiduje uwzględnienie w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym szczegółowych rozwiązań dotyczących wyrażania zgody oraz wysłuchania określonych podmiotów. Powinny one mieć przełożenie także na przepisy procesowe. Wobec powyższego, uznano za zasadne wprowadzenie do Kodeksu postępowania cywilnego regulacji, zgodnie z którą na rozprawę wzywa się przysposabiającego, osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna, a także osoby, które sąd opiekuńczy powinien wysłuchać lub których

wysłuchanie jest uzasadnione (art. 589^[2] § 1 KPC). Różnica względem przepisu dotyczącego wezwania określonych osób w przypadku spraw o przysposobienie osoby małoletniej dotyczy wskazania *expressis verbis* osób, które sąd ma wysłuchać. Regulacja ta jest ujęta w sposób ogólny, nakazujący sięgnąć w tym zakresie do projektowanych przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Przepisy te zakładają, że sąd opiekuńczy powinien wysłuchać w miarę możliwości przysposabianego ubezwłasnowolnionego całkowicie, który nie jest zdolny do wyrażenia zgody oraz wysłuchać rodziców przysposabianego, chyba że porozumienie się z nimi napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody. Projekt wprost określa sytuację rodziców, których zgoda na przysposobienie nie była potrzebna w okresie małoletności przysposabianego (np. pozbawionych władzy rodzicielskiej) albo wyrazili oni zgodę na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającego. Zasadniczo rodzice tacy nie powinni być wysłuchani. Jednakże sąd opiekuńczy może ich wysłuchać w uzasadnionych wypadkach (art. 127^[4] § 3 KRO). Przyjęto również, że rodzice przysposabianego, o których mowa w art. 127^[4] § 3 KRO, nie mogą brać udziału w postępowaniu, jeżeli nie zostali wezwani na rozprawę (art. 589^[2] § 2 KPC). Oznacza to, że jeżeli sąd opiekuńczy nie stwierdzi wystąpienia wypadków uzasadniających ich wezwanie, ma to swój dalej idący skutek w postaci braku możliwości udziału tych osób w postępowaniu. Przykładowo, rodzic pozbawiony władzy rodzicielskiej ze względu na przemoc wobec dziecka nie będzie wezwany i nie będzie mógł brać udziału w postępowaniu. Sąd opiekuńczy będzie mógł jednak wezwać do udziału w postępowaniu rodzica pozbawionego władzy rodzicielskiej ze względu na trwałą przeszkodę celem jego wysłuchania. Powyższe unormowania nie wykluczają wysłuchania innych osób.

3. Projekt zakłada istnienie dwóch instrumentów, które mają służyć dodatkowej ochronie i szczegółowemu ustaleniu sytuacji osób pełnoletnich, które mają być przysposobione. Po pierwsze, sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w toku postępowania prowadzonego w sprawach o przysposobienie osoby pełnoletniej w celu ustalenia sytuacji osobistej, stanu zdrowia, warunków życiowych przysposabianego oraz relacji między przysposabianym a przysposabiającym (art. 570^[1b] KPC). Po drugie, w projekcie przyjęto, że w sprawach o przysposobienie osoby pełnoletniej art. 560^[1] stosuje się (art. 589^[3] KPC). Oznacza to, że w sprawach o przysposobienie osoby pełnoletniej sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wnioski o przysposobienie adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

E. Brak możliwości sporządzenia dla przysposobionego nowego aktu urodzenia

Przysposobienie osoby pełnoletniej zasadniczo byłoby przysposobieniem niepełnym (art. 127^[6] § 1 KRO). W przypadku przysposobienia niepełnego nie sporządza się dla przysposobionego nowego aktu urodzenia (art. 75 ust. 1 PrASC). Pewnego doprecyzowania wymagają jednak przypadki, w których dochodzi do orzeczenia przysposobienia osoby pełnoletniej w formie przysposobienia pełnego. Zasadniczo przysposobienie pełne nie prowadzi do sporządzenia nowego aktu urodzenia, a jedynie dołączenia do aktu urodzenia przysposobionego wzmianki dodatkowej o przysposobieniu (art. 72 ust. 1 PrASC). Zgodnie jednak z art. 72 ust. 2 PrASC „Na wniosek przysposabiającego, za zgodą przysposobionego, który ukończył lat 13, albo na wniosek przysposobionego, za zgodą przysposabiającego, sąd opiekuńczy może postanowić o sporządzeniu dla przysposobionego nowego aktu urodzenia. Przepisy art. 118 § 2 i 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stosuje się.” Sporządzenie nowego aktu urodzenia nie powinno być możliwe w przypadku przysposobienia osoby pełnoletniej. Wobec tego w projekcie zaproponowano wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym powyższego przepisu nie stosuje się w przypadkach, o których mowa w art. 127^[6] § 2-4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 72 ust. 2a PrASC). Oznaczałoby to, że nawet jeżeli sąd orzekł przysposobienie osoby pełnoletniej w formie przysposobienia pełnego, nie jest możliwe sporządzenie nowego aktu urodzenia dla przysposobionego, a jedynie dołączenie wzmianki dodatkowej do dotychczasowego aktu urodzenia przysposobionego.

IV. Przepisy przejściowe i końcowe

1. W projekcie, poza propozycją wprowadzenia do prawa polskiego przepisów dotyczących przysposobienia osoby pełnoletniej, zaproponowano także nieznaczne zmiany Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące przysposobienia osoby małoletniej. W pierwszym przypadku mowa nie tylko o zmianie struktury KRO, ale także art. 114 KRO, a w drugim przypadku zmianie uległo brzmienie oddziału zawierającego przepisy dotyczące przysposobienia osoby małoletniej. Wobec powyższego, należy wskazać, że do spraw o przysposobienie wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 oraz w art. 2 w brzmieniu dotychczasowym (art. 4 projektu). W konsekwencji nie powstaną w tym zakresie wątpliwości.

2. W projekcie przyjęto, że proponowane przepisy wejdą w życie po upływie sześciu miesięcy od dnia ich ogłoszenia (art. 5 projektu). Planowany okres *vacatio legis* jest związany

przede wszystkim z wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego nowej instytucji – przysposobienia osoby pełnoletniej. Wymaga to przygotowania do stosowania przepisów, w szczególności przez sędziów. Można także założyć, że czas ten będzie przeznaczony na przeprowadzenie niezbędnych szkoleń oraz zapoznanie obywateli z nową konstrukcją normatywną.

Nie ma możliwości zastosowania alternatywnych w stosunku do projektowanych rozwiązań środków, które umożliwiłyby osiągnięcie zamierzonego celu.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych, zatem nie podlega notyfikacji zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65 poz. 597).

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej. Jednocześnie projekt nie wymaga w opinii projektodawców przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej.

Projekt nie podlega dokonaniu oceny OSR przez koordynatora OSR w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2026 r. poz. 404 ze zm.).

Zgodnie z § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów oraz stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2026 r. poz. 936) projekt zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.